ונראין קרסין בלולאות ככוכבים ברקיע: ת"ר יריעות התחתונות של תכלת ושל ארגמן ושל תולעת שני ושל שש ועליונות של מעשה עזים, וגדולה חכמה שנאמרה בעליונות יותר ממה שנאמרה בתחתונות דאילו בתחתונות כתיב °וכל אשה חכמת לב בידיה טוו ואילו בעליונות כתיב °וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טוו את העזים *ותניא משום ר' נחמיה שטוף בעזים וטווי מן העזים: שתי גזוזטראות כו': *אמר רב משום רבי חייא עגלות תחתיהן וביניהן וצידיהן רה"ר אמר אביי בין עגלה לעגלה כמלא ארך עגלה וכמה ארך עגלה, ה' אמות, ל"ל, בד' ופלגא סגי, כי היכי דלא לידחקו קרשים, אמר רבא צידי עגלה כמלא רחב עגלה וכמה רחב עגלה, שתי אמות ומחצה, למה לי, באמתא ופלגא סגיא, כי היכי דלא לידדו קרשים, אלא דקי"ל *דרך רה"ר ששה עשרה אמה אנן הגמרינן לה ממשכן, דמשכן חמיסרי הואי! אמתא יתירא הואי דהוה קאי בן לוי דכי משתלפי קרשים הוה נקיט להו: **מתני'** חולית הבור והסלע שהן גבוהין עשרה ורחבן ארבעה הנוטל מהן והנותן על גבן חייב, פחות מכן פטור: **גמ'** למה לי למיתני חולית הבור והסלע ליתני הבור והסלע מסייע ליה לרבי יוחנן דאמר ר' יוחנן *בור וחוליתה מצטרפין לעשרה תניא נמי הכי בור ברה"ר עמוקה י' ורחבה ארבעה אין ממלאין הימנה בשבת

עמוק לה

שם

רש"י

ונראין קרסין בלולאות. מילתא אחריתי היא, שתי מחברות היו היריעות, כל אחת ואחת ה' יריעות תפורות זו עם זו במחט על פני כל ארכן, ובאמצע היה מחבר בקרסים מחברת עם מחברת, שהיו לולאות בשפת חיצונה של כל מחברת באמצע המשכן אלו כנגד אלו כדכתיב מקבילות הלולאות וגו' (שמות כו): **נשא לבן.** יתירות חכמה משמע: **בין עגלה לעגלה.** שבלדה ה' אמות כמלא אורך העגלה: **למה לי.** אורך העגלה ה' אמות: **בארבע ופלגא סגי.** שאם מסדרן על רחבן אינו מסדר על ה' אמות יותר מג' והרי בארבע ומחצה יכול לסדרן ואי מסדרן בארכן יותר מד' לא יסדר מפני הפסקת מקום הבריחים שבאמצע הסדרים ובפלגא אמה נמי תסגי ליה: **דלא לידחקו.** אם בא לסדרן על רחבן: **צדי עגלה.** חלל שבין דפנות לאופנים ועובי הדופן ועובי האופן: **כמלא רחב עגלה.** שני הצדדים כמלא רחב חללה דהיינו אמה ורביע לכל צד: **למה לי.** רחבה תרתי ופלגא אם מפני שאם יצטרך להושיב מן הקרשים לתוכה יכנים: **באמתא ופלגא סגי.** וישכיבם בה על חודן: **כי היכי דלא לידדו קרשים.** שלא יהיו הקרשים המוטלים לאורכן על דופנותיה לרחבן מדדין ונוטין לכאן ולכאן שאם מושבות הקרשים קצר מתוך שהן ארוכות ויוצאות לחוץ הרבה יכבד אחד מן הראשין כשהן מדדין בהליכתן ויפלו: **חמיסרי הוין.** שתי העגלות ההולכות זו בצד זו רחב כל אחת ה' אמות הרי י' וה' אמות ריוח שבין עגלה לעגלה הרי ט"ו *ואם תאמר יותר מעשרים הן שהרי הקרשים אורכן י' אמות והן מוטלות על גבי דופני עגלה לרחבה כמלא אורך הקרשים הרי כ' אמה לבד מה שצריך למשוך קרשי כל עגלה ועגלה לצד החיצון של עגלה שלא יגיעו ראשי הקרשים זו בזו ומעכבין את הילוך העגלות, אין זו תשובה שהקרשים למעלה מעשרה הן שהעגלה גבוה י', ולגבי רה"ר לית לן למיחשב אלא מקום העגלות וריוח שביניהן שהוא למטה מי' דכל למעלה מי' לאו רה"ר היא הלכך לא חשיב ליה: **אמתא יתירא הואי.** עוד צריך להיות ברחב הדרך עודף אמה שהתן חצי אמה לכאן וחצי אמה לכאן לשני צדדין החיצונות של ב' עגלות: **דקאי בן לוי, דאי משתלפי.** זו מזו ליפול לתוך אויר שביניהם: **הוה נקיט להו.** נכנס לבין האויר אמה שביניהם ועומד בחצי אמה שיש בין העגלה לצדדין ומתקן את הסדר זו על זו שלא תפול העליונה וכל הדרך הוא מהלך אחורי העגלה וכשרואה אותן משתלפות הן תוך האויר ר"(לתוך)(א) בליטת הקרשי' שבצדדין עד שמגיע לאמת האויר שביניהם ודוחק עצמו לעמוד בחצי אמה עד שיחזיר הנשלפת למקומה ועל סדרה: **מתני' חולית הבור.** קרקע חפירת הבור נותנין סביבותיו להקיף כמין חומה כמו שאנו נותנין היקף עצים או אבן סביב פי הבור: **גמ' למה לי למתני חולית הבור והסלע.** פשיטא לן דסלע נקט לענין גובהה, ובור לענין עומק שנוטל מתוכו ומוציא לרשות הרבים, דאי לענין גובהה כגון למוריד מחוליא למטה וכגון דרחבה (ארבע) למה לי למיתניא כלל, הא תנא ליה סלע, אלא ודאי למוציא מתוך אוגני בור נקט לה וכיון דהכי הוה חוליא למה לי ליתני הבור לעומק והסלע לגובה: **מצטרפין לעשרה.** לשויה הבור רה"י ואם הוציא מתוך אוגן חוליא חייב:

תוספות

שתי גזוזטראות כו'. מיירי שסתום למטה בשום דבר ואין גדיים בוקעים תחתיהם או שיש מחיצות. למעלה מן הגזוזטרא דתו לא חיישינן לבקיעת גדיים וכן עגלות היו רה"י אע"פ שתחתיהם רה"ר לפי שיש מגוף העגלה עד למעלה מן הקרשים הרבה יותר מעשרה: **בין** עגלה לעגלה כמלא אורך עגלה. לסימנא בעלמא נקטיה ואגב אורחא קמ"ל דאורך עגלה חמש אמות: **כי** היכי דלא לידחקו קרשים. פרש"י אם בא לסדרן על רוחבן וקשה דהא מסיק לעיל דמנח להו אחודן אלא נראה לפרש דלא לידחקו קרשים (ב) אע"ג דדי היה בארבע וחצי לטבעות שהן זו כנגד זו והיו שם לטבעי כדמפרש שהן גלוא"ש מכל מקום מפני כובדן משתרבבים ודוחקין זה לזה אם לא שיש ריוח גדול ביניהם ורחוקין*: **למה** לי באמתא ופלגא סגי. לשיטת רש"י ששתי עגלות היו מפורקות זו מזו ויש הפסק ביניהם ה' אמות וכל אחת טעונה לבד משוי של קרשים קשה דהיאך יכולין קרשים שכל כך כבדין שאורכן עשר אמות ורוחבן אמה וחצי ועוביין אמה לעמוד על ב' אמות ומחצה רוחב ועוד דפריך באמתא ופלגא סגי איך יכול כ"כ כובד גדול לעמוד באמתא ופלגא וכל שכן למ"ד כלין והולכין עד כאצבע שלא היו יכולין לעמוד ועוד היאך היו יכולים שתי עגלות להלך זו בצד זו בט"ו אמות א"כ היו הקרשים נוקשין זה בזה ועוד שצריך לומר לפירושו שהקרשים היו נוטים על האהלים או על החצרות מלמעלה מי' מכל צד ב' אמות ומחצה כמו שפי' בקונטרס בעצמו שהרי אורך שני הקרשים הוא כ' אמה ורה"ר אינו רוחב כי אם ט"ז אמה ועוד מנלן דשתי עגלות היו הולכות זו בצד זו למילף שיהא רה"ר ט"ז אמה שמא היו הולכות כולן זו אחר זו והיה רה"ר קטן או ארבעתן יחד והיה רה"ר גדול הרבה ונראה לר"ת ששתי עגלות היו מחוברות יחד שהיה שם עץ ארוך ט"ו אמה והיו בה ארבע אופנים כמו לשתי עגלות ושתי תיקוני דפנות כמו לשתי עגלות ובין עגלה לעגלה כמו אורך עגלה פירוש בין דופן עגלה זו לדופן עגלה זו ה' אמות וצידי העגלה כמלא רוחב העגלה מכל צד וצד דבין דופן העגלה עם האופן שתי אמות ומחצה ולא כפירוש הקונטרס שפי' אמה ורביע לכל צד ורוחב שתי העגלות עם צידיהן ט"ו אמה ומדופן עגלה זו החיצון לדופן עגלה זו החיצון י' אמות באורך הקרש והיה משכיב הקרש על שתי דופני העגלות ושתי עגלות אחרות לפניהן שאם היו הולכות זו אצל זו היו נוקשות זו בזו וזו אחר זו היו הולכות יפה והשתא פריך שפיר באמתא ופלגא סגי דהואיל ועל שתי העגלות היה משכיבן הוה ס"ד דלא לידדו ומשני דאפילו הכי מידדו:

אמתא יתירא הואי. בצד העגלה דהוי קאי בה בן לוי וצריך לו אמה דנגררא באמתא יתיב כדאמר בפ"ק דסוכה (ד' ז:) גבי סוכה העשויה ככבשן ואע"פ שפעמים היה הולך מצד זה ופעמים מצד זה מ"מ היה די לו באמה אחת שמאיזה צד שהיה רוצה ליכנס היה מטה העגלה לצד אחר והיה נכנס בין האהל לעגלה ומתקנם אף על פי שהיה רחוק מן הקרשים שתי אמות ומחצה כשיעור צד העגלה מכל מקום היה יכול להושיט ידו שם ולתקן או על ידי מקל או על ידי שום דבר: **מסייע** ליה לר' יוחנן דאמר בור וחולייתה מצטרפין לעשרה. וא"ת ומה צריך למתני' לאשמעינן הא תנינא חדא זימנא בפרק בתרא דעירובין (ד' צט:) בור ברה"ר וחולייתו גבוהה י' טפחים חלון שעל גביו ממלאין ממנו בשבת ומוקי רבי יוחנן בגמרא בסמוכה לה וקא משמע לן דבור וחולייתה מצטרפין לעשרה ויש לומר דדרך תנא להשמיענו בקוצר אע"ג שסבר השמיענו במקום אחר כדאמרינן בריש ברכות (דף ב.) מילתא אגב אורחיה קמ"ל דהעריב שמשו אוכל בתרומה אע"ג דמשנה שלימה היא במס' נגעים (פי"ד מ"ג) העריב שמשו אוכל בתרומה וכהנה רבות בהש"ס אי נמי מיתורא דמתניתין שמעינן דמצטרפין לארבעה ולהשתמש על גבה מיירי משום דמנח עליה מידי ומשתמש כדאמרינן בפרק חלון (עירובין דף עח:) ומיירי כשהחוליא גבוה עשרה דבאינה גבוה י' לא מיחייב נוטל ונותן על גבה והשתא אתי שפיר הא דקתני במתניתין גבוהין עשרה והא דנקט נמי על גבן ואי מתניתין להצטרף לעשרה קאמר ואין החוליא גבוה עשרה לא אתי שפיר הא דקתני גבוה עשרה והנותן על גבן נמי אינו חייב כשמניח על גב החוליא כשאינה גבוה עשרה:

אלא

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פי"ד מהל' שבת הלכה א סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שמה סעיף ז:

יד ב מיי' פט"ו שם הלכה ט סמג שם טוש"ע א"ח סי' שנד סעיף א:

רבינו חננאל

עוביין אמה היינו דכתיב ולירכתי המשכן ימה תעשה ששה קרשים ושני קרשים תעשה למקצועות המשכן בירכתים דל פלגא [דאמתא] לחללה בהאי גיסא ופלגא [דאמתא] לחללה בהאי גיסא דאישתייר מעשר אמות חללו של משכן כי חללו של עשר אמות והן ששה קרשים ט' אמות נשארה אמה תשלום עשר אמות למלאות עשר אמות אורך של משכן ואמתא סומכא דקרש מהאי גיסא ואמתא מאידך גיסא היינו דאתיא פותיא דב' קרשים שבמקצועות מטלא לסומכא דהני קרשים ולחללה דאמתא בדאמרן פירוש המשכן עשר אמות חללו כשמעמיד ברוח מערבית ו' קרשים כל קרש רחבו אמה וחצי הרי ט' אמות נשאר מלהלל אמה נמצא פתוח חצי אמה מיכן וחצי אמה מכאן היה מביא ב' קרשים כל קרש רחבו אמה וחצי ומעמידה במקצועות נמצא כל אחד תופס חצי אמה החלל וממלא אמה עובי הקרשהאחרון העומד בקצה הצפון שהוא סוף לעשרים קרשים וכן כיוצא בו בקצה הדרום נמצאו מכוונים תמים מלמטן ותמים מלמעלן אין אחד מהם עודף ויוצא על חבירו אלא למ"ד כלין והולכין עד כאצבע האי מעייל והאי נפיק כי אע"פ שהן מכוונים מלמטן כנגד עביו של קרש הסמוך להן מן הצפון והקרש הסמוך להן מן הדרום, אבל מלמעלן מקום אשר כלו מכלפי עוביו ועומד על כאצבע נמצא כל אחד מב' קרשים הללו של מקצועות המשכן יוצא אמה חסר אצבע מקרשי צפון ודרום ופריק ר"י [כי טורין] דשפי להו כי מידי בלשון ערבי בניקא שעושין בבגדים והיא רחבה מלמטה ומשפיע ומיצר מלמעלן ובלע"ז גיירי כך באלו. ב' קרשי המקצועות היה תחתיתו רחב אמה וחצי והיה הנגד אוכל ועולה כשיפוע עד שיכלה למעלה עד כאצבע כדי שישוו לקרשי צפון ודרום מבחוץ ולא יהיה קרש יוצא וקרש נכנס: **והבריח** התיכון בתוך הקרשים משלש רוחות ואין עץ אחד מברית ב' רוחות אלא במעשה נס: **כתיב** אורך היריעה האחת שמנה ועשרים באמה רחב חללו של משכן עשר אמות כשתכסה היריעה על המשכן והוא המשכן עומד מכסה החלל עשר אמות נמצאו עודפות ט' אמות מזה הצד

הצפוני משולשלת על הקרשים וכן בצד הדרומי כיוצא בו לר' יהודה שאמר כי הקרשים למעלה עוביין אצבע בלבד נמצא גג המשכן עשר אמות וט' אמות מצד צפון כיסה הקרש נשארו האדנים מגולין וב' אצבעות מן הקרשים כי כל קרש ארכן (ד') [י'] אמות אמה ממנו ידות מובלעות באדן אבל לר' נחמיה שאמר כי ראשי הקרשים נמי עוביין אמה נמצא חלל המשכן וראשי הקרשים מתכסין מן היריעה י"ב אמה נשארו מכ"ח אמה ט"ו אמה ח' אמות מכסות מקרש שבצפון י"ח אמה בקרש שבדרום נמצא מכל קרש בשני הצדדין אמה מגולה והאדן הנה זה ההשבון לרחב המשכן ועוד כתיב ואת המשכן תעשה עשר יריעות כל יריעה רחבה ד' הרי עשר יריעות מ' אמה והמשכן אורכו ל' כשתכסה המשכן ל' אמה נשארו י' אמות שמשתפעות ויורדות בקרשים אחורי המשכן ונתכסו לר' יהודה הקרשים והאדנים עד קרוב לקרקע אצבע אחת ולר' נחמיה נתכסו הקרשים ונשארו האדנים מגולין ועשו יריעות עזים לאהל על המשכן עשתי עשרה יריעות אורך כל היריעה ל' אמה ורחבה ד' אמות נמצאו אלו י"א יריעות בעת שהן מחוברות ל' אמה במ"ד אמות כשמטיל אורך היריעות שהיא ל' אמה לרחבן של משכן מכסה חללו עשר אמות נשארו אמות משתפעות ויורדות ע"ג הקרשים בצפון וכיוצא בהן בדרום. לר' יהודה מיכסיא דאדנים לא נשארו מגולה מן האדן אלא אצבע לר' נחמיה מיכסיא אמה הקרשים ונשארו האדנים מגולין. תניא נמי הכי כו' רוחב י"א יריעה מ"ד אמות כשתטיל ל' מהם לאורכן של משכן ושתים כפילת היריעה אל מול פני האהל הרי ל"ב אמה נשתיירו י"ב אמה משתפעות ויורדות אחורי המשכן לר' יהודה נתכסו הקרשים והאדנים ונשארו ב' אמות מוטלות על הארץ והיינו דכתיב חצי היריעה העודפת תסרח על אחורי המשכן אלא לר' נחמיה הגג ל' ושתי אמות הכפילה ואמה עובי הקרש הרי ל"ג אמות נשארו י"א י' אמות לקרש ולאדנים נשארה אמה אחת ואנן בעינן שתהיה חצי היריעה עודפת ופריק מאי תסרח תסרח מחברותיה שחברותיה לא כיסו האדנים וכשאתה מחשב אמה של אדנים וזו שעל הארץ הנה חצי היריעה ותנא דבי ר' ישמעאל על זה דותסרח העודף *) פי' שטוף וטווה מן העזים כשהן חיים העזים ששטופים כדאמרינן (חולין דף קלז) השוטף את רחליו ומעל גבי העזים

*) נראה דחסר וכצ"ל למה המשכן דומה לאשה שמהלכת בשוק ושיפוליה מהלכין אחריה.

רב נסים גאון

ואלא דקיימא לן דרך רשות הרבים י"ו אמה ומשתכח עיקר דילה במשנה בפרק המוכר פירות בבבא בתרא (דף צט) דרך היחיד ד' אמות ודרך הרבים י"ו אמה ודרך המלך אין לה שיעור: הויא

מסורת הש"ם

[לעיל עד.]

[לעיל נח.]

[ב"ב נט:]

עירובין עח.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הוה נקיט וכו' כן לתחת בליטת: (ב) תוס' ד"ה כי היכי וכו' דלא לידחקו קרשים לטבעות שהן זו כנגד זו והיו שם לטבעי כדפי' שהן גלוא"ש מכל מקום מפני כובדן וכו' והיה בארבע וחצי מ"מ מפני ביניהם ודוחק הס"ד:

עי' בס' הספר של בלומנטל

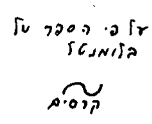

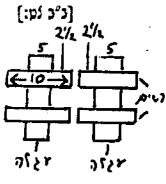

נושא מדות העגלות (והנחת הקרשים עליהם)

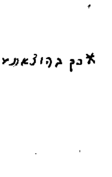נושא בור וחוליתה מצטרפין לי'